

INLEDNING

Idag är **EU hem för 450 miljoner människor med olika etnisk, kulturell och språklig bakgrund**. De språkliga mönstren i de europeiska länderna är komplicerade – de har formats av historien, av geografiska faktorer och av människors rörlighet. Nu har EU 20 officiella språk¹ och cirka 60 andra inhemska eller utländska språk talas i det geografiska området.

Begreppet flerspråkighet hänför sig både till en situation där flera språk talas inom ett geografiskt område och till en persons förmåga att behärska flera språk. I båda dessa betydelser är flerspråkighet ett utmärkande drag för Europa.

Fördelarna med att kunna flera språk är uppenbara. Språk är ingången till förståelse för andra sätt att leva, vilket banar väg för kulturell tolerans. Språkkunskaper gör det också lättare att arbeta, studera och resa i Europa och öppnar för kommunikation.

EU är flerspråkigt på riktigt och understödjer idealet om en gemenskap med en mängd kulturer och språk. För att trygga detta antog EU-kommissionen för första gången ett kommissionsmeddelande om flerspråkighet i november 2005².

De tre huvudmålen i EU-kommissionens meddelande om flerspråkighet är att uppmuntra språkinläring, främja en sund flerspråkig ekonomi och ge alla EU-medborgare tillgång till EU-lagstiftning, EU-förfaranden och information på modersmålet.

Mellan den 5 november och den 7 december tillfrågades 28 694 medborgare³ i de 25 EU-länderna och i Bulgarien, Rumänien, Kroatien och Turkiet om sina erfarenheter och upplevelser av flerspråkighet genom del 64.3 i Eurobarometern.

Detta sammandrag fokuserar tre frågor som är avgörande för ett flerspråkigt samhälle:

- Det långsiktiga målet att alla EU-medborgare ska tala två språk förutom modersmålet⁴
- Livslångt lärande från en tidig ålder⁵
- Betydelsen av utbildning

¹ EU:s officiella språk är danska, engelska, estniska, finska, franska, grekiska, italienska, lettiska, litauiska, maltesiska, nederländska, polska, portugisiska, slovakiska, slovenska, spanska, svenska, tjeckiska, tyska och ungerska. Iriska blir det 21:a officiella språket den 1 januari 2007. När Bulgarien och Rumänien har tillträtt kommer EU att arbeta med 23 officiella språk.

² KOM(2005) 596: *En ny ramstrategi för flerspråkighet*
<http://europa.eu.int/languages/sv/document/74>

³ I varje land omfattar undersökningen den del av befolkningen som är över 15 år och medborgare i något av medlemsländerna. I anslutar- och kandidatländerna omfattar undersökningen medborgare i de länderna och medborgare i något EU-land som är bosatta i de länderna och behärskar landets språk tillräckligt bra för att kunna svara på frågorna.

⁴ KOM(2003) 449: *Främjande av språkinläring och språklig mångfald: Handlingsplan 2004-2006*
http://europa.eu.int/comm/education/doc/official/keydoc/actlang/act_lang_sv.pdf

⁵ Slutsatser från *Europeiska rådets möte i Barcelona* i mars 2002:
http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/71025.pdf

UTGÅNGSPUNKTER

Idag är EU flerspråkigt i dubbel mening: Många inhemska språk talas inom det geografiska området och en rimlig andel medborgare har färdigheter i flera språk. Men kunskaperna är inte jämnt fördelade i Europa och medborgarna ser ut att behöva uppmuntran för att lära främmande språk.

D48a What is your mother tongue?

MOTHER TONGUE - % MENTIONS (SPONTANEOUS-MULTIPLE ANSWERS POSSIBLE)⁶			
	State Language(s), official languages that have a official status in the EU⁷	Other official EU languages⁸	Other Languages⁹
BE	Dutch 56%, French 38%, German 0.4 %	5%	3%
CZ	98%	2%	0.7%
DK	97%	2%	2%
DE	90%	3%	8%
EE	82%	1%	18%
EL	99%	0.2%	0.7%
ES	Spanish 89%, Catalan ¹⁰ 9%, Galician ¹¹ 5%, Basque ¹² 1%	1%	2%
FR	93%	6%	3%
IE	English 94%, Irish 11%	2%	0.2%
IT	95%	5%	1%
CY	98%	2%	1%
LV	73%	1%	27%
LT	88%	5%	7%
LU	Luxembourgish 77%, French 6%, German 4%	14%	0.8%
HU	100%	0.8%	0.6%
MT	97% Maltese, 2% English	0.6%	-
NL	96%	3%	3%
AT	96%	3%	2%
PL	98%	1%	1%
PT	100%	0.6%	0.1%
SI	95%	1%	5%
SK	88%	12%	2%
FI	Finnish 94%, Swedish 5%	0.8%	0.4%
SE	95%	5%	2%
UK	92%	3%	5%
BG	90%	0.4%	11%
HR	98%	1%	0.8%
RO	95%	6%	0.7%
TR	93%	0.5%	7%

⁶ Frågan tillåter flera svar, dvs. uppgiftslämnaren kan ange flera modersmål. Det är också möjligt att svara "Vet ej". Det betyder att de sammanlagda procentsatserna för talade språk i ett land kan bli över 100 %.

⁷ Statspråk är officiella i ett helt land. Officiella språk är officiella i en viss region i ett land eller i en stat. Regionala språk som har officiell ställning i EU är katalanska, galiciska och baskiska.

⁸ Gruppen "Andra officiella EU-språk" inbegriper officiella EU-språk som talas i ett land där de inte är statspråk.

⁹ Gruppen "Andra språk" inbegriper utländska språk och region-/minoritetsspråk som inte är officiella EU-språk.

¹⁰ Katalanska har sin ställning genom Stadgan om Kataloniens autonomi (4/1979), där det står att katalanska och kastilianska är officiella språk i Katalonien. Lagen 7/1983 om Språkstandardisering i Katalonien ersattes av Lagen om språkpolitik (Lag nr 1, den 7 januari 1998).

¹¹ Galiciska har sin ställning genom Stadgan om Galiciens autonomi (1982), där det står att både galiciska och kastilianska är officiella språk. Lagen om språkstandardisering i Galicien (1983) främjar galiciska på samhällsområden.

¹² Baskiska har sin ställning genom Stadgan om Baskiens autonomi (1979), där det står att både baskiska och kastilianska (spanska) är officiella språk i Baskien.

Utan förvåning konstaterar man att majoriteten EU-medborgare talar ett modersmål som är **ett av statsspråken** i hemlandet. 100 % av ungrarna och portugiserna anger landets statsspråk som sitt modersmål.

Men en minoritet som antingen talar **ett annat officiellt EU-språk** än statsspråket eller **har ett utomeuropeiskt språk** som modersmål finns i varje undersökt land.

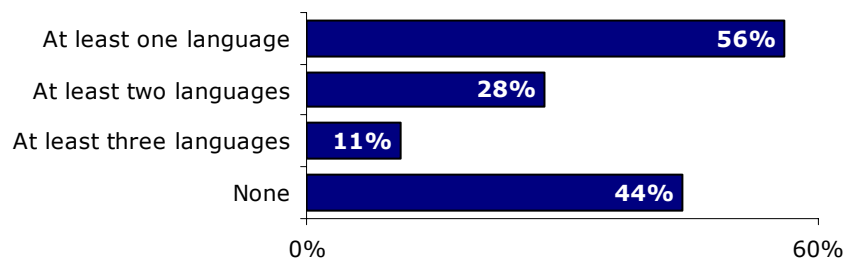
14 % av uppgiftslämnarna i Luxemburg anger att de talar ett annat EU-språk än något av de tre statsspråken. Detta kan bero på att landet har en stor portugisiskt minoritet (portugisiska är modersmål för 9 %) och på att det finns internationella institutioner där. I Slovakien har 10 % av uppgiftslämnarna ungerska som modersmål¹³.

Om icke-EU-språk kan nämnas att Lettland och Estland har en väsentlig andel medborgare med ryska som modersmål (26 % respektive 17 %), vilket går tillbaka på historiska och geografiska orsaker. Samma situation finns i kandidatlandet Bulgarien, där 8 % av uppgiftslämnarna har turkiska som modersmål.

Slutligen finns det EU-medborgare vars modersmål är **språket i det hemland utanför EU varifrån de kommer**. Detta är fallet i länder som av hävd har stora invandrargrupper, t.ex. Tyskland, Frankrike och Storbritannien.

56 % av medborgarna i EU-länderna kan föra ett samtal på ett annat språk än modersmålet. Detta är 9 procentenheter fler än vad som registrerades 2001 bland de då 15 medlemsländerna¹⁴. 99 % av luxemburgarna, 97 % av slovakerna och 95 % av letterna anger att de kan minst ett främmande språk.

D48b-d Which languages do you speak well enough in order to be able to have a conversation excluding your mother tongue?

Ser man till målet att varje EU-medborgare ska kunna två språk utom modersmålet, **så anger 28 % av uppgiftslämnarna att de talar två främmande språk tillräckligt bra för att föra ett samtal**. Detta gäller särskilt Luxemburg (92 %), Nederländerna (75 %) och Slovenien (71 %). 11 % av uppgiftslämnarna anger att de behärskar minst tre språk utom modersmålet.

Men nästan hälften av uppgiftslämnarna, 44 %, medger att det inte kan något annat språk än modersmålet. I sex medlemsländer hör majoriteten av medborgarna till denna grupp: Irland (66 %), Storbritannien (62 %), Italien (59 %), Ungern (58 %), Portugal (58 %) och Spanien (56 %).

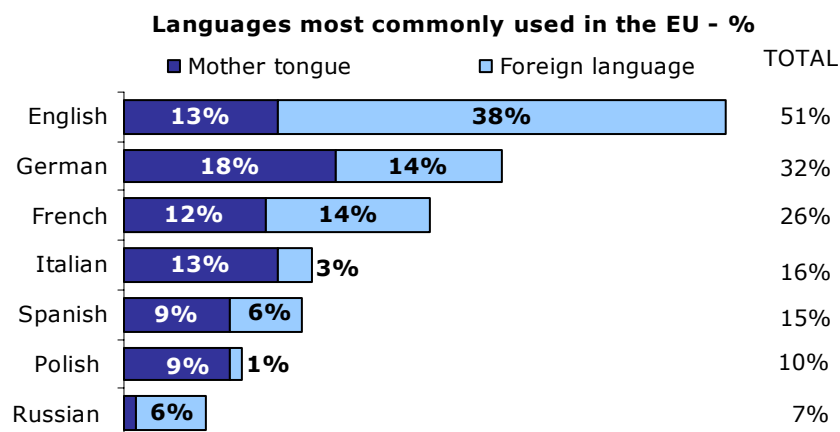
¹³ Lagen om minoritetsspråk antogs i Slovakien den 10 juli 1999. Den medger användning av minoritetsspråk i offentliga förvaltningar på lokal nivå om minst 20 % av kommuninvånarna tillhör en minoritetsgrupp.

¹⁴ *Standard EB 55.1* på http://www.europa.eu.int/comm/public_opinion/archives/eb/eb55/eb55_en.pdf

Engelska är det vanligaste främmande språket i EU. 38 % av EU-medborgarna anger att de har tillräckliga färdigheter i engelska för att föra ett samtal. I 19 av de 29 undersökta länderna är engelska det bäst kända främmande språket, varvid särskilt Sverige (89 %), Malta (88 %) och Nederländerna (87 %) utmärker sig.

14 % av EU-medborgarna anger att de kan antingen franska eller tyska vid sidan om modersmålet. Franska är det vanligaste främmande språket i Storbritannien (23 %) och Irland (20 %), medan medborgare i Tjeckien (28 %) och Ungern (25 %) kan förväntas vara bra på **tyska. Spanska och ryska hör slutligen också till de fem vanligaste främmande språken** med 6 % EU-medborgare som klarar vart och ett av dem.

Avslutningsvis är statspråken i de folkrikaste medlemsländerna inte oväntat också de största språken i antal användare. Så är t.ex. tyska det vanligaste modersmålet (18 %). Kombinerar man modersmål och färdigheter i främmande språk framgår det att **engelska är det överlägset vanligaste språket i EU som över hälften av uppgiftslämnarna (51 %) talar antingen som modersmål eller som främmande språk.**

Samtidigt bör det framhållas att **färdigheter i språk är ojämnt fördelade både över det geografiska området EU och över samhällsklasser och befolkningsgrupper.**

Man kan förvänta sig att hitta goda språkkunskaper i förhållandevis små medlemsstater med flera statspråk, mindre gångbara modersmål eller intensivt språkutbyte med grannländerna. Detta är t.ex. fallet i Luxemburg där 92 % talar minst två språk. De som bor i Sydeuropa eller i länder där ett av de stora europeiska språken är statspråk förefaller ha måttliga språkfärdigheter. Bara 5 % av turkarna, 13 % av irländarna och 16 % av italienarna behärskar minst två språk utom modersmålet.

En "flerspråkig" EU-medborgare är förmodligen ung, välutbildad eller fortfarande under utbildning, född i ett annat land än bosättningslandet, använder främmande språk i sin yrkesutövning och är studiemotiverad. Det verkar alltså som om en stor del av EU-samhället inte drar fördel av flerspråkighet.

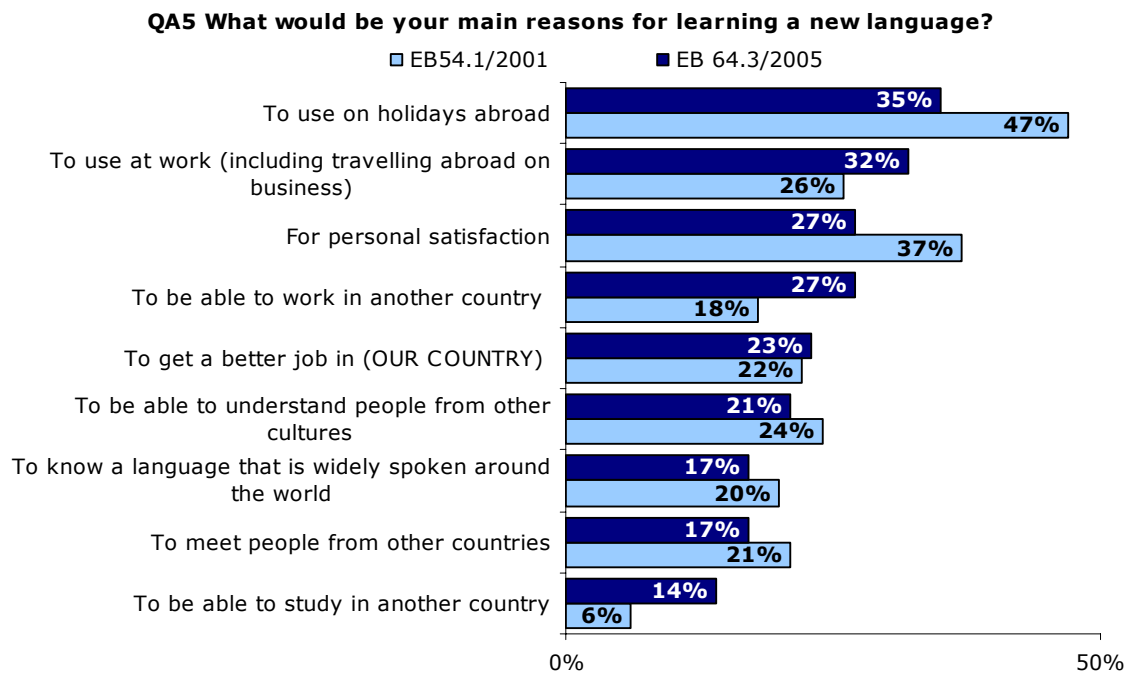
Slutligen är **EU-medborgarnas lust att studera språk måttlig.** Under de senaste två åren har 18 % av EU-medborgarna enligt egen uppgift lärt eller förbättrat sina språk och 21 % uppger att de tänker göra det under det kommande året. På grundval av dessa uppgifter **kan cirka en av fem EU-medborgare beskrivas som aktiv**

språkmänniska¹⁵ **som** har förbättrat sina språkfärdigheter under den senaste tiden eller tänker göra det under de kommande tolv månaderna.

Endast 12 % av uppgiftslämnarna har tidigare förbättrat sina språkkunskaper och tänker också göra det under det kommande året, vilket kvalificerar dem till titeln mycket aktiva språkmänniskor.

De tre skäl som oftast nämns som förklaring till uteblivna språkstudier är ont om tid (34 %), dålig motivation (30 %) och dyra språkkurser (22 %). Uppgifter om lämpliga incitament speglar bilden: gratis språkkurser uppges av 26 % och följs av flexibla studier som går att anpassa till ett personligt schema med 18 %.

På ett generellare plan **knyts motiven för språkinläring allt hårdare till konkreta vinster**, t.ex. möjligheter på arbetet (32 %) eller att arbeta utomlands (27 %) jämfört med resultaten för fyra år sedan. Men "mjukare" motiv, t.ex. möjligheten att använda språk på semestern (35 %) eller för personlig tillfredsställelse (27 %) är fortfarande påfallande.

¹⁵ Mycket aktiv språkmänniska = har både lärt/förbättrat språkfärdigheter under de senaste två åren **och** tänker göra det under de kommande tolv månaderna. Aktiv språkmänniska = har antingen lärt/förbättrat språkfärdigheter under de senaste två åren **eller** tänker göra det under de kommande tolv månaderna. Inaktiv språkmänniska = har varken lärt/förbättrat språkfärdigheter under de senaste två åren **eller** tänker göra det under de kommande tolv månaderna.

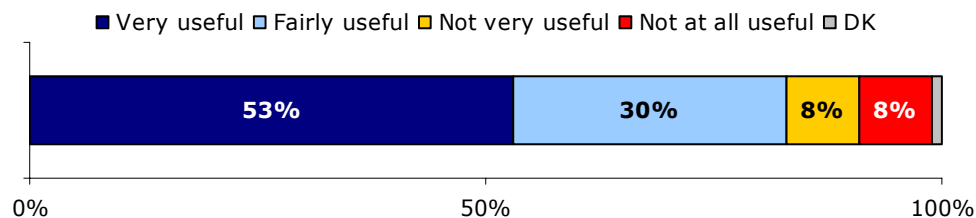
UTMANINGAR

Rådande läge ställer krav när det gäller framtiden och våra förutsättningar att nå målsättningarna för det flerspråkiga EU-samhället. Det gäller exempelvis att vara lyhörd för medborgarnas språkinlärningsambitioner, att anpassa politiken och uppnå målet "modersmål + två".

Bland EU-medborgarna finns en övertygelse om att det är bra att kunna flera språk. 83 % av medborgarna i medlemsländerna anser att vore eller kunde vara nyttigt för dem personligen att kunna främmande språk, över hälften (53 %) uppfattar språkkunskaper som mycket användbara. Endast 16 % av uppgiftslämnarna förnekar nyttan av flerspråkighet.

Praktiskt taget alla i Sverige (99 %), Cypern (98 %) och Luxemburg (97 %) hyllar fördelarna, och även i länder med det lägsta stödet för språkkunskaper, Portugal och Grekland, anser tre av fyra medborgare att språkkunskaper är bra att ha.

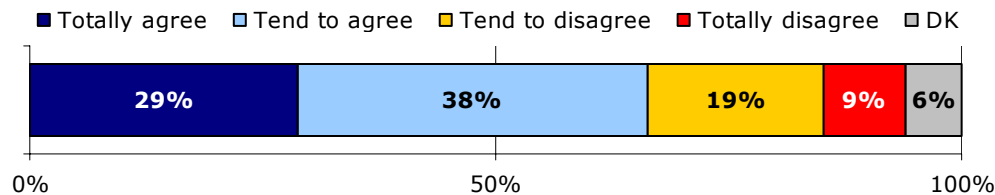
QA1 Do you think knowing other languages than your mother tongue is, or could be, very useful, fairly useful, not very useful or not at all useful for you personally? - % EU25

Stödet sträcker sig till den politiska nivån eftersom 67 % av uppgiftslämnarna håller med om att språkinlärning borde vara en politisk prioritering, 29 % är mycket övertygade.

I 26 av 29 undersökta länder instämmer majoriteten av medborgarna. Detta verkar särskilt vara fallet i Sydeuropa, där språkkunskaperna också förefaller måttliga. 87 % av cyprioterna och 82 % av grekerna tycker att språkundervisning borde vara en politisk prioritering, medan en majoritet i kandidatlandet Kroatien (55 %) och i Finland (53 %) inte tycker så.

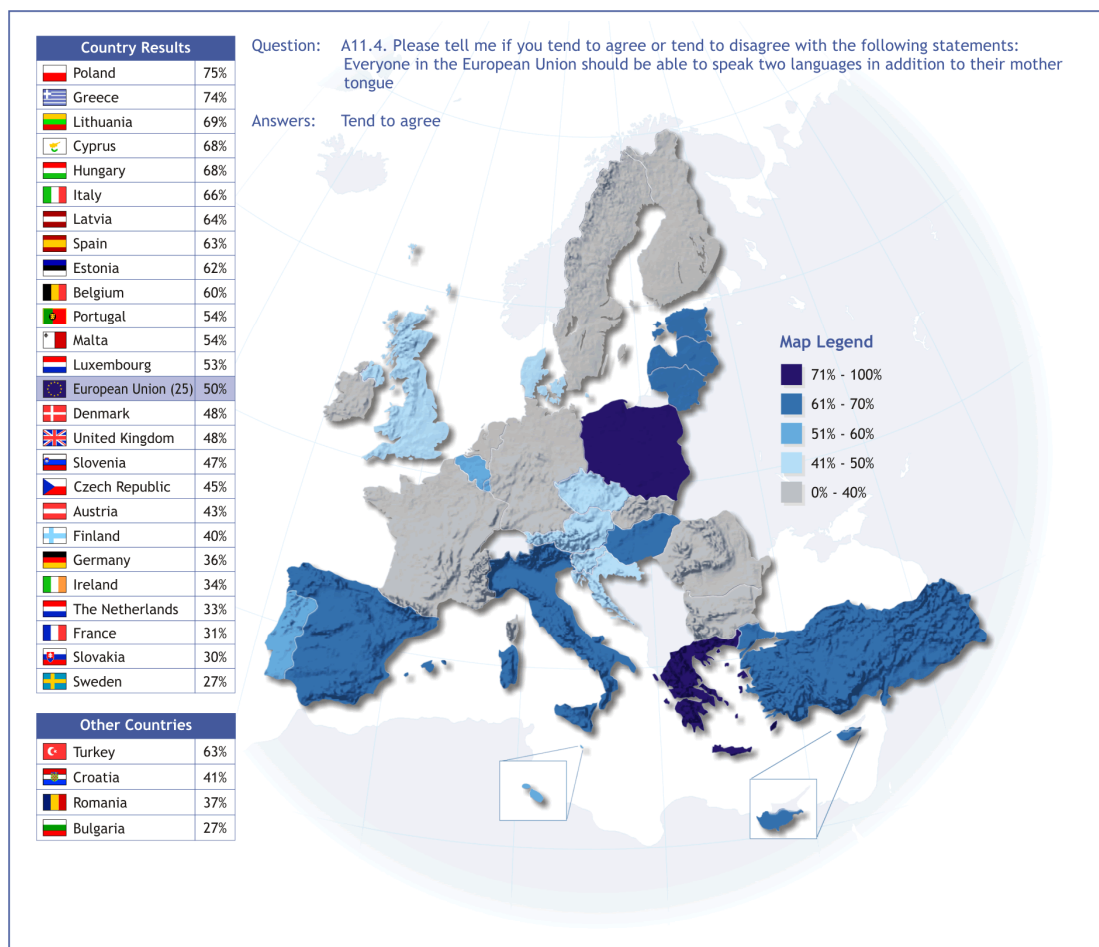
QA12.1 Please tell me to which extent you agree or disagree with each of the following: Languages' teaching should be a political priority - % EU

Målsättningen "modersmål + två" får försiktigt stöd av EU-medborgarna. 50 % håller med om att alla borde kunna tala två främmande språk, men 44 % av uppgiftslämnarna tar avstånd från den åsikten. I nuläget uppger 28 % av EU:s invånare att de kan föra ett samtal på två främmande språk.

På den nationella nivån är variationen stor. Det förefaller som om länder i Syd- och Östeuropa är mer benägna att stödja uppfattningen. Detta gäller särskilt Polen (75 %), Grekland (74 %) och Litauen (69 %). Sverige (27 %) och anslutningslandet Bulgarien (27 %) har den lägsta andelen medborgare som godtar åsikten att alla ska tala minst två främmande språk.

Denna målsättning lades först fram i Barcelona i mars 2002 av stats- och regeringscheferna¹⁶ som föreslog att minst två främmande språk skulle läras ut från låg ålder. **Målsättningen vilar på långsiktig planering, så det arbete som har påbörjats måst fortgå.** Det saknas inte stöd eftersom 84 % av EU-medborgarna håller med om att alla i EU borde kunna tala två främmande språk.

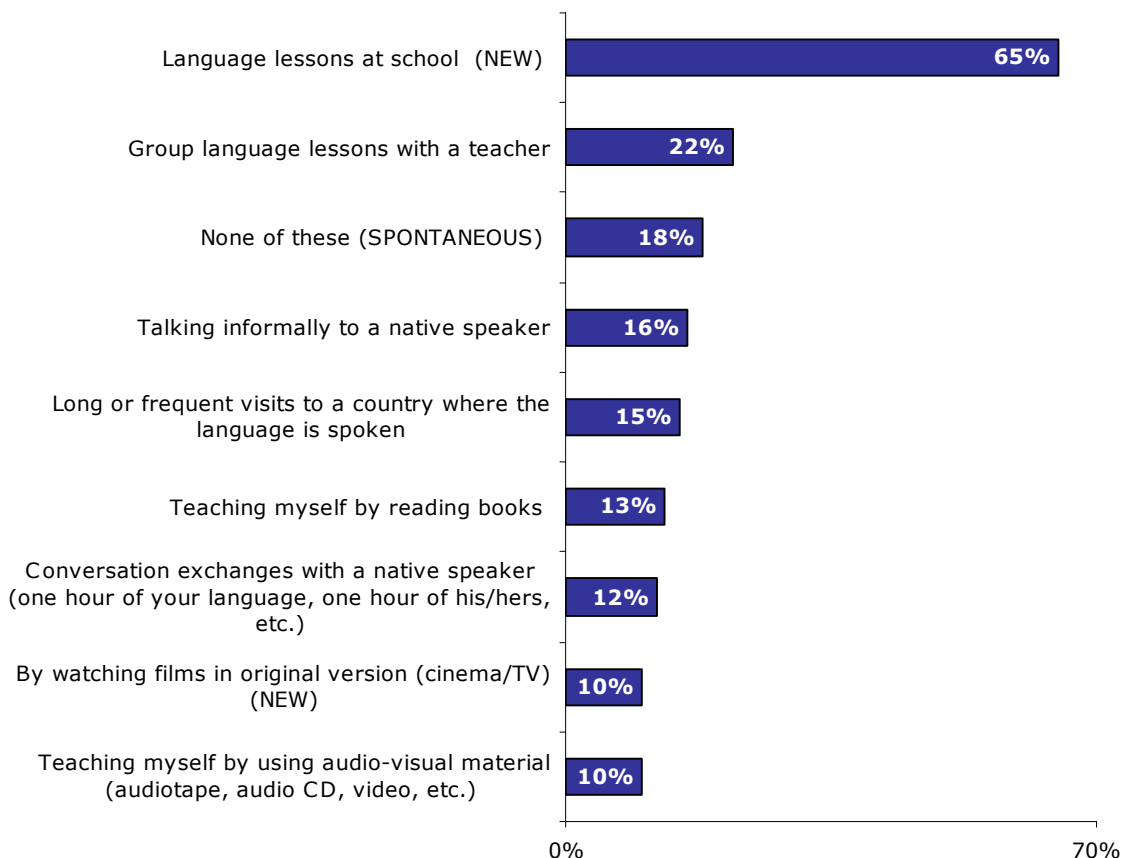

¹⁶ Slutsatser från Europeiska rådets möte i Barcelona i mars 2002:
http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/71025.pdf

UTBILDNING ÄR CENTRALT

Utbildningssystemet i varje land och kommande generationer förefaller spela en central roll när det gäller att tackla utmaningarna i samband med flerspråkighet. Kommissionär Ján Figel' (ansvarig för utbildning, kultur och flerspråkighet) tror att **vår tids unga generation kommer att berika det flerspråkiga EU-samhället**¹⁷.

QA7a I am going to read out several ways of learning a foreign language. Please tell me which of these ways you have ever used - % EU

EU-medborgare lär sig språk i skolan, särskilt i högstadiet och gymnasieskolan. En stor majoritet, 65 %, uppger att de lärt sig använda främmande språk genom språkundervisningen i skolan. När de tillfrågas om var de har förbättrat sina språkkunskaper svarar 59 % högstadie- eller gymnasieskola och 24 % mellan- eller lågstadium. Faktiskt **verkar skolan vara det enda ställe där många EU-medborgare lär språk.**

Bred samsyn råder bland EU-medborgare om att det är viktigt att unga människor lär sig främmande språk. 73 % av EU-medborgarna anger bättre chanser på arbetsmarknaden som det viktigaste skälet till att unga människor bör lära andra språk än sitt eget. Därefter följer en andel på 38 % som anger språkets allmänna status som en anledning för unga människor att studera språk. **Så gott som ingen (0,4 %) tycker att det är oviktigt för unga människor att lära sig språk.**

¹⁷ Pressmeddelande på Europeiska språkdagen den 26 september 2005
<http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/1179&format=HTML&aged=1&language=SW&guiLanguage=fr>

Majoriteten av EU-medborgarna tycker att det är bäst att börja undervisa det första och det andra främmande språket till barn i åldern sex år och uppåt (55 % respektive 64 %), med andra ord, på lågstadiet.

Med hänsyn till de svårigheter en tidig start kan innebära **uppgår 39 % av EU-medborgarna att de kan acceptera att barn börja lära ett första främmande språk före sex års ålder.** Men bara 17 % av uppgiftslämnarna delar den åsikten när det gäller det andra främmande språket.

77 % av EU-medborgarna anser att barn bör lära sig engelska som första främmande språk. Engelska står högst på listan i alla de undersökta länderna utom Storbritannien, Irland och Luxemburg. Franska kommer som nummer två med 33 % och tyska får stöd av 28 % av uppgiftslämnarna.

QA2b And which two languages, apart from your mother tongue do you think children should learn?¹⁸

	English	French	German	Spanish	Russian	Italian	Swedish
EU25	77%	33%	28%	19%	3%	2%	0%
BE	88%	50%	7%	9%	0%	1%	-
CZ	89%	9%	66%	4%	9%	0%	-
DK	94%	13%	62%	13%	0%	0%	0%
DE	89%	45%	3%	16%	6%	2%	-
EE	94%	6%	22%	1%	47%	0%	1%
EL	96%	34%	50%	3%	0%	6%	-
ES	85%	44%	14%	4%	0%	1%	-
FR	91%	2%	24%	45%	0%	6%	-
IE	3%	64%	42%	35%	1%	4%	0%
IT	84%	34%	17%	17%	0%	0%	-
CY	98%	49%	19%	2%	4%	4%	0%
LV	94%	6%	28%	1%	42%	0%	0%
LT	93%	6%	34%	2%	43%	0%	0%
LU	59%	83%	43%	2%	0%	1%	-
HU	85%	4%	73%	3%	2%	2%	-
MT	90%	24%	13%	2%	-	61%	-
NL	90%	22%	40%	21%	0%	0%	-
AT	84%	29%	2%	10%	4%	11%	-
PL	90%	7%	69%	1%	10%	1%	-
PT	90%	60%	8%	7%	-	0%	-
SI	96%	6%	69%	3%	0%	12%	0%
SK	87%	7%	75%	3%	6%	1%	0%
FI	85%	10%	24%	3%	10%	0%	38%
SE	99%	17%	35%	31%	1%	0%	1%
UK	5%	71%	34%	39%	1%	3%	-
BG	87%	13%	49%	5%	14%	1%	-
HR	82%	5%	69%	2%	0%	14%	-
RO	64%	34%	17%	7%	2%	8%	-
TR	72%	12%	52%	1%	2%	1%	-

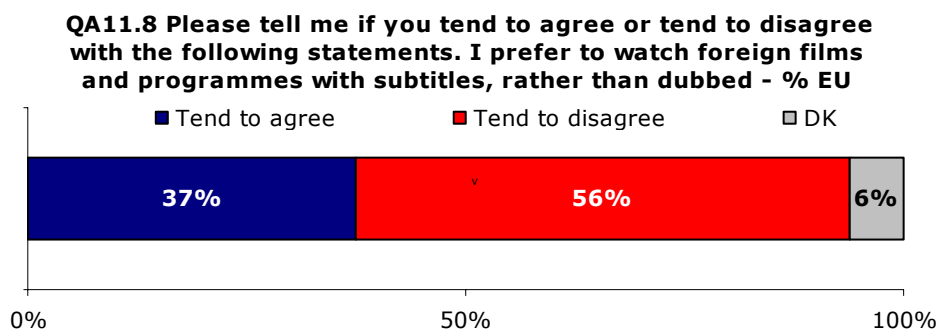
 = First language = Second language

¹⁸ I tabellen anges bara de språk som nämns flest eller näst flest gånger i ett land.

Vid sidan om skolundervisning finns det många andra sätt att lära sig språk. Exempelvis framgår det av forskningen att textade tevesändningar underlättar språkinläring.

I de länder där man brukar texta är stödet för att titta på utländska filmer på originalspråk påfallande högt. Det gäller 94 % av svenskarna och danskarna och 93 % av finnarna. Detta är också länder där medborgarna ofta har goda kunskaper i flera språk.

I genomsnitt anger 10 % av EU-medborgarna att textade utländska filmer på originalspråk är en metod för språkinläring som de använder. Men **majoriteten av EU-medborgarna, 56 %, vill hellre se utländska filmer som är dubbade än att lyssna på originalspråket och läsa texten.** Detta gäller särskilt Ungern (84 %) och Tjeckien (78 %).

SLUTLIGEN

Med hänsyn till målsättningarna för det flerspråkiga EU-samhället **kan man bedöma situationen som lovande.** Jämfört med resultaten från den Eurobarometerundersökning som gjordes 2001¹⁹ är utvecklingen under de fyra senaste åren positiv:

- Det antal EU-medborgare som kan minst ett främmande språk har stigit linjärt från 47 % 2001 till 56 % 2005.
- EU-medborgarnas självupplevda kunskapsnivå stiger. Jämfört med resultaten 2001 har andelen som behärskar engelska och spanska stigit med fyra procentenheter och andelen som talar franska och tyska har stigit med 3 respektive 2 procentenheter²⁰.
- Idag anser fler EU-medborgare att det är bra att kunna främmande språk än för fyra år sedan (83 % 2005 jämfört med 72 % 2001).

¹⁹ EB54.1 *Europeans and Languages på*

http://www.europa.eu.int/comm/public_opinion/archives/ebs/ebs_147_summ_en.pdf and *Standard EB 55.1 på* http://www.europa.eu.int/comm/public_opinion/archives/eb/eb55/eb55_en.pdf

²⁰ Ryska täcktes inte av EB54.1